

טורי לכנר דויז

172932

בן איטה ויוסף

נולד ב- 8.2.1917

התגייס לצה"ל ב- 1948

שרת בגדוד "ברק" (12)

נפל ב- 18.5.1948

בקרבנות צמת.

לכנר דויד

בן יוסף ואיטה. נולד ב- 8 בפברואר 1917 בטפליצינה שבבוהמיה (אז – אוסטריה) למשפחה שומרת מסורת. למד בבית הספר הריאלי והשתלם גם בלימודי היהדות אצל מורה מיוחד שאביו לקח לביתו. כבן 13 עבר עם משפחתו לגור בווינה ושם הצטרף ל"החלוץ" כחבר תנועת הנוער "השומר הצעיר-נצח". היה חבר בו 5 שנים, ושנתיים בהכשרה ביוגוסלביה ואוסטריה. בעלומיו נתגלתה בו נטייה מוסיקלית. פרט על כינור ופסנתר ושר במקהלת בית כנסת. התמחה גם במלאכת החייטות. במשך כמה שנים היה כלוא במחנה דאכאו ועונה שם. תודות לרשיון עליה שקיבל שוחרר וב- 2 בינואר 1939 עלה לארץ יחד עם חברתו. עם עלייתו הצטרף מייד לקבוצת כינרת ונעשה אחד הפעילים בה. היה מיוצרי המקהלה והתזמורת לכלי מיתר והתעניין בספרות. עבד בענף הבנות ונעשה עד מהרה לעובד מרכזי, חרוץ, בעל כושר תפיסה. אהב לחקור ולחדש ושאף תמיד להישגים במשק ובחברה. בכל עבודה שהשתתף בה השרה מרוחו, רוח של שמחת יצירה. עם תחילת מלחמת השחרור גויס לפל"ם לאחר שהשתתף בקורסים שונים. השתתף בקרבות צמח בעמק הירדן ונפל ב- 18.5.1948. נקבר בדגניה א' ב- 21.5.1948. הניח אחריו אישה, חנה, שתי בנות ובן.

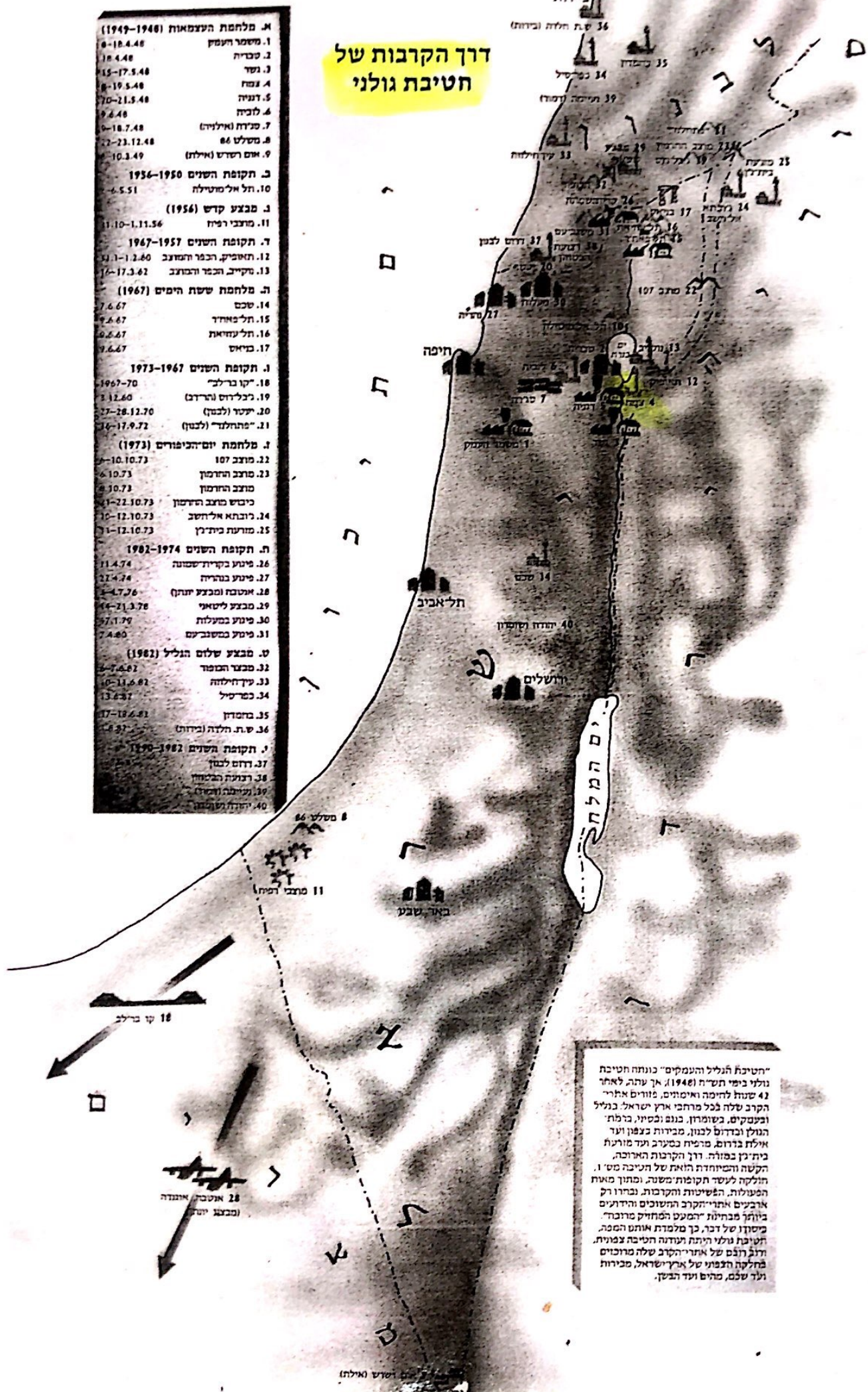
"יהי זכרו ברוך"

הנוף האנושי של החטיבה

הנוף האנושי של חטיבת גולני במלחמת העצמאות היה מגוון ורב-פנים. הוא מאפיין את "דור תש"ח" בארץ-ישראל של אותם הימים. מייסדי החטיבה, ראשוני לוחמיה ומפקדיה, היו אנשי ההתיישבות, עובדי-אדמה מן המושבה, המושב והקיבוץ של מרחבי הגליל והעמקים, ובתוכם שומרי מסורת לא מעטים. אליהם נוספו במרוצת חודשי לחימה ארוכים בני עיר רבים ואף עולים חדשים אנשי גח"ל ומח"ל. ראוי לציין, כי בימי תש"ח היו בחטיבת גולני בחורות רבות, אשר שירתו בכל היחידות בתפקידים שונים, ורבות מהן פעלו כקשריות או חובשות קרביות. כבר במלחמת העצמאות היתה חטיבת גולני כור היתוך לילידי הארץ ולבני העליות השונות. בסיכום המבוא שכתב נחום גולן לספר "אילן ושלח" נאמר: "...צמחנו בנוף הגלילי ובמישורי העמקים, ובמרחבי הנגב הרהבנו אופקים – התבגרנו. ההתיישבות בעמקים ובגליל היא שנתנה לחטיבה את צביונה וחותמה המיוחד, וממנה ספגה את ערכיה, כי על כן היתה החטיבה כפרית ונאמנה לערכים שינקה בגושי התיישבות אלו. ציינו אותה תכונותיו של עובד-האדמה ויושב-הבפד: עקשנות, צמידות למשימה, שורשיות ושקט..."

דרך הקרבות של חטיבת גולני

א. מלחמת העצמאות (1948-1949)	
1. משמר העמק	8-18.4.48
2. סכיה	18.4.48
3. גזר	15-17.5.48
4. צמח	8-19.5.48
5. דגניה	70-21.5.48
6. לביח	9.4.48
7. סנידן (אילת)	9-18.7.48
8. משלע 86	7-23.12.48
9. אום רשרש (אילת)	10.3.49
ב. תקופת השנים 1950-1956	
10. תל אל-מטילה	6.5.51
11. מבצע קדש (1956)	
12. מבצעי רפיח	11.10-1.11.56
ד. תקופת השנים 1957-1967	
13. האופיק, הכפר הנוצב	1-1.2.60
14. מקיבית הכפר הנוצב	16-17.3.62
ה. מלחמת ששת הימים (1967)	
15. שכס	7.6.67
16. תל-פאחיד	9.6.67
17. תל-עזאת	9.6.67
18. בייאס	9.6.67
ו. תקופת השנים 1967-1973	
19. יקו בר-לב	1967-70
20. רב-לירוס (הרדג)	12.60
21. יענר (לבנון)	27-28.12.70
22. "מתחילת" (לבנון)	14-17.9.72
ז. מלחמת יום הכיפורים (1973)	
23. מוצב 107	10.10.73
24. מוצב החרמון	10.73
25. מוצב החרמון	10.73
26. כיבוש מוצב החרמון	1-22.10.73
27. רובתא אל-חשב	10-12.10.73
28. מורעת כיתרין	1-12.10.73
ח. תקופת השנים 1974-1982	
29. מינוע בקרית-שמונה	11.4.74
30. מינוע בנהריה	22.4.74
31. אוטובוס (מבצע יזתן)	4-7.76
32. מבצע ליטאי	14-21.3.78
33. מינוע במעלות	27.1.79
34. מינוע במשגבים	7.4.80
ט. מבצע שלום הגליל (1982)	
35. מבצעי הספר	6-7.6.82
36. עקדחילת	10-11.6.82
37. כפר-סיל	13.6.82
38. במדון	17-18.6.82
39. ש.ת. הלזה (ביחות)	4.82
י. תקופת השנים 1982-1990	
40. דרום לבנון	
41. רצועת הביטחון	
42. נתיביה (נמרה)	
43. יהודה ושומרון	

"חטיבת הגליל העמקים" כוננת חטיבת גולני ביום ח'ש"ה (1948). אך עתה, לאחר 42 שנות לחימה ואיסורים, פוזרים אלרי הקרב שלה לכל מרחבי ארץ ישראל. בגליל ובשפלים, בשומרון, בנגב ובסיוני, ברמת הגולן ובדרום לבנון, מבצרות כצפון ועד אילת בדרום. מרמית כמערב ועד מורעת בית-ינן במזרח. דרך הקרבות הארוכה, הקשה והמסוכנת הואת של חטיבת גולני. חולקה לעשר תקופות משנה, ומתוך מאות המעלות, השליטות והקרבות, נבחרו רק ארבעים אתרי-הקרב החשובים והידועים ביותר מבחינת "המעט המחולק מרובם". מיסודו של דבר, כך נלמדת אותם הספת חטיבת גולני היתה תעודה חטיבת צפונית, ודבר נוסף של אתרי-הקרב שלה מרוכזים בחלקה הצפוני של ארץ-ישראל, מביחות ועד שכס, מהים ועד הבשן.

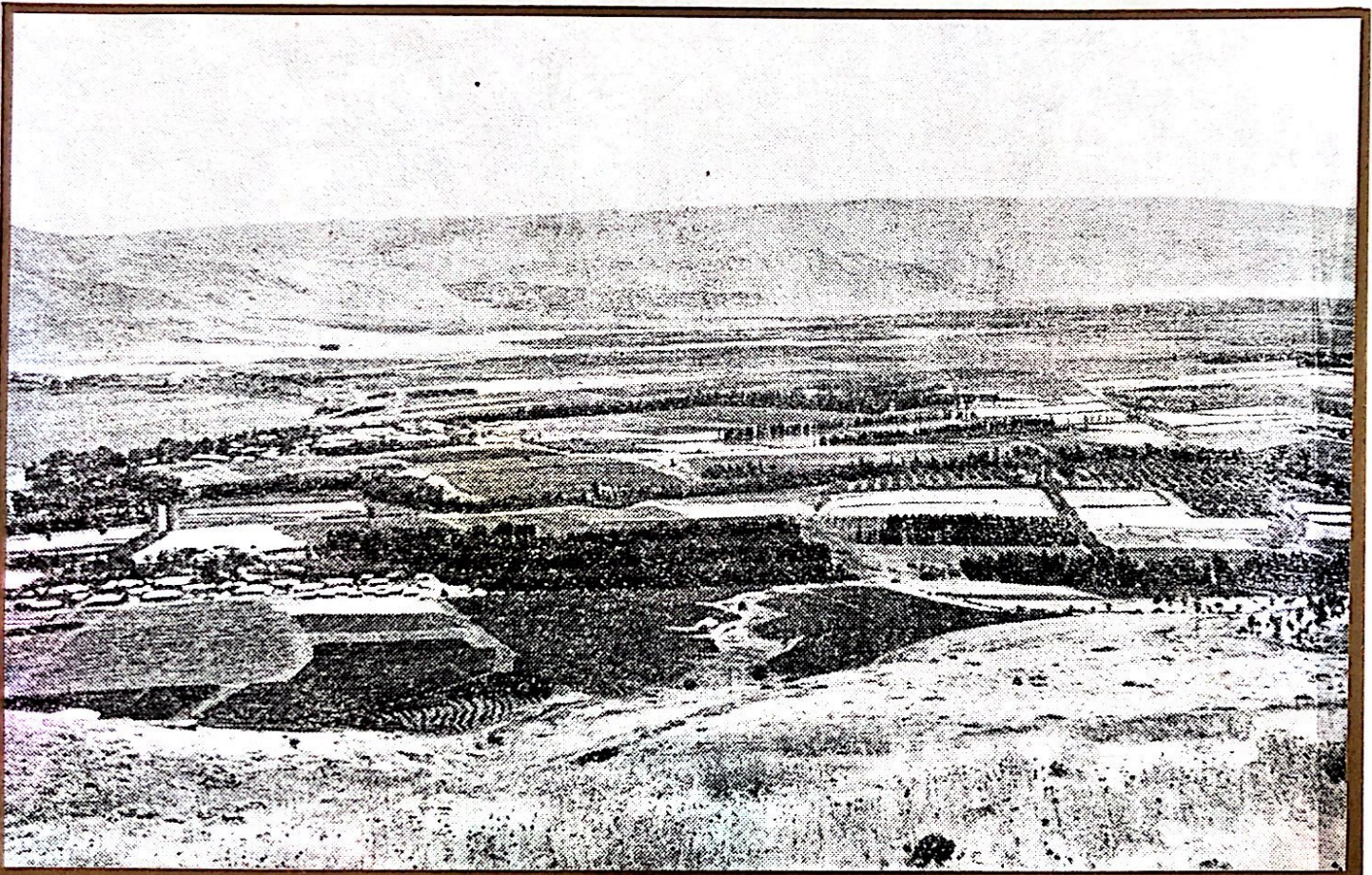

דוד לכנר

בן איטה ויוסף

כ"ו שבט תרע"ז — ט' אייר תש"ח
18 בפברואר 1917 — 18 במאי 1948

ביקעת כנרות

הקרב בו השתתף דוד ז"ל

המערכה בבקעת כנרת

לקראת הפלישה

ה־15 במאי קרב. משמעותו של תאריך זה לגבינו היתה — משימות קרב קשות למעלה מכוחנו. בין רוכסי הגולן הולך ומתרכז הצבא הסורי לקראת פלישה. דרומה מזה מתרכזים כוחות הלגיון וצבא עיראקי — לקחמה כבר השיגו בקרב הקודם על המשטרה וקבוצת גשר, ויש להניח שלמדו ממנו. קו־ההגנה הטבעי של העמק הוא ברכסים, והם ביד האויב, הירמוך ניתן למעבר בכמה מקומות. המישור כולו פתוח ופרוץ. לא היה לנו, עד כה, כל מגע עם צבא סדיר, פרט לנסיון־מה בגשר, ורבה היתה, על־כן, המתחנות. תוך מדאגה עיקרית זו, — הרי גם עורף החזית לא היה מובטח. לא קשה לשער פריצה מכיוון הרי נצרת, על מנת להתלכד עם הפולשים לשתי זרועות־מלקחים חונקות. המרחק אינו גדול ביותר, והישוב דליל. מספר מבצעים, שנערכו לפני ה־15 במאי, כדי למנוע או להפחית את הסכנה שמעורף, היו הטיהורים בגליל־התחתון וכיבוש צמח. בעמק־הירדן עצמו נעשו פעולות המניעה העיקרית ע"י החבלנים. כך, ב־5 במאי, הופצץ בכמה מקומות הכביש היורד מרכס הגולן לאל־חמה, אלא במשך הזמן תוקן כביש זה, ואי־אפשר היה לחבלו שנית מפאת האבטחה. כן הונחו מוקשים במעברות הירמוך ושפך הירדן לכנרת. מכיוונים שונים היתה הפלישה עלולה להתחיל. שוערו ארבעה צירי פלישה עיקריים, שלפיהם תוכננה ההגנה: (1) משפך הירדן לעבר טבחה ובקעת גנוסר. (2) מכיוון ואדי אל־חמה, — ע"י הצבא הסורי. (3) מנהרים אל גשר, במגמת עיקוף וכיתור ישובי העמק ממערב. (4) מסביבת קו צינור הגפס לעבר בית־יוסף והמישור דרומה, — ע"י הלגיון והצבא העיראקי.

נוכח הסכנה היה צורך לארגן את כל כוח האדם, לרבות אנשי הישובים, לחלוקת־תפקידים מתאימה. מטה הנפה, שטיפל באזורים, הועמד תחת פקודת גדוד "ברק". הגדוד פנה לוועד הגוש בדרישה להעמיד 100 אנשים על נשקם מתוך הישובים. גיוס זה, ללא פקודה מן המוסדות העליונים, נתקל בקשיים, שנבעו מאי־ידיעת השיטות של ההתגוננות שיש לנקוט, וכן מאי הערכה מספיקה של המצב העלול להתפתח. כל העבודות נפסקו בעמק, וכל האנשים עסקו בהתבצרות, בחפירות ובמקלטים. ועד הגוש טיפל בארגון קו־הביצורים החיצוני, שיתבסס על הביצורים והתעלה האנטי־טנקית מימי הבריטים שבסביבות צמח—סמרה, ויושלם לעבר נהרים. לביצוע עבודות אלה ביקש הוועד אנשים מן החוץ, ומשום־מה לא השיגום. ואלו אנשי הישובים לא הועסקו בכך. קצב הטיפול בעניינים לא הלם את מהירות התפשטותם של המאורעות. ב־10 במאי הועמדו לרשות הגדוד 100 האנשים המבוקשים על צידם, כדי להוות כוח נייב באיזור.

נקודת־תורפה בהגנת העמק היתה נהרים. ישוב זה היה זכיון של חברת החשמל בשטח העבר־ירדני. במחנה חיל־הספר חנתה יחידה של הלגיון ושמרה על כל מבואות האזור. פיקוד ההגנה בעמק־הירדן לא יכול היה לתכנן ולקבוע לגבי נהרים, באותה השיטה שטיפל באזורים אחרים, מאחר שחברת החשמל לא התשיבה דבר זה וסמכה על יחסיה וקשרי ההון הבריטי עם עבדאללה. כמה ביצועים הוכשלו בעטיה. את ענייניה באזור סידרה באמצעות מוסדות הישוב העליונים. בהנחה זו החזיקה עד לרגעים האחרונים, כשהשעה כבר היתה מאוחרת מלעשות משהו מכריע להצלת המפעל. ב־14 במאי נכבשה נהרים ע"י הלגיון, אנשיה נלקחו בשבי, השכונה נהרסה, והתחנה נפגעה. עם זאת יצוינו מאנשי ה"הגנה" במקום, שבתוך כל ההגבלות שהיו, עשו ככל יכולתם, וגם הצליחו להעביר חלק מן הנשק לגשר, בטרם יפול בידי הלגיונרים.

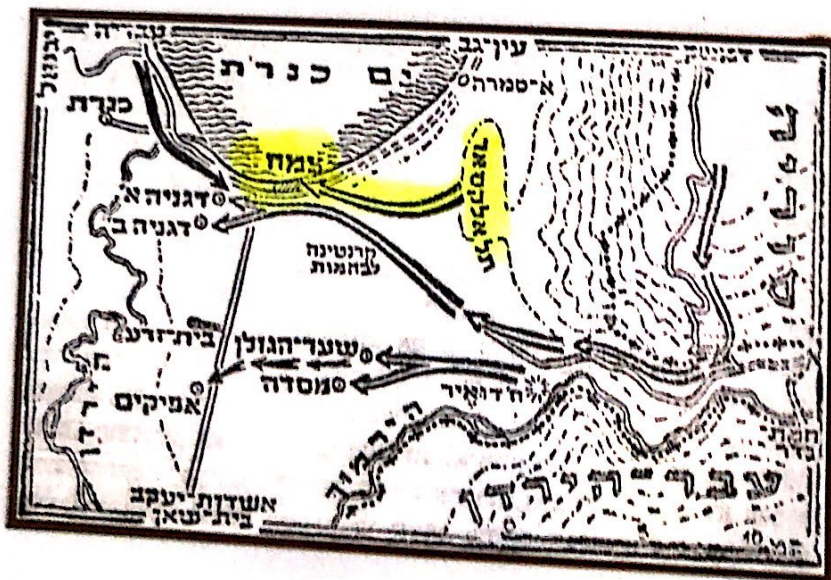
בעיות מסוכנות נוספות היו בגשר ובעין־גב. גשר היתה השער לשלשת העמקים: עמק־הירדן מצפון, עמק בית־שאן מדרום ועמק חרוד, ממערבו הטבעי של ואדי בירה, ליד רמת־יכובא. כבר זה חולש על כל העמק ומבטיחה את המעבר לפני הארץ. במידת מה הופחתה הסכנה ע"י כיבוש רמת־יכובא ע"י אנשי "גדעון" בליל 16 למאי. עין־גב היתה מבודדת. התחבורה אליה עברה דרך ים כנרת. קשיים אלה יצרו בעיות חריפות. חסר היה נשק נט. וחומרי נפץ. ברור היה, שהאויב ינסה להכניעה במצור ולהתישה ע"י הפגזות. השארנו, לכל מקרה, בעין־גב מחלקה, שתשמש רזרבה להגנת הנקודה.

צמח-

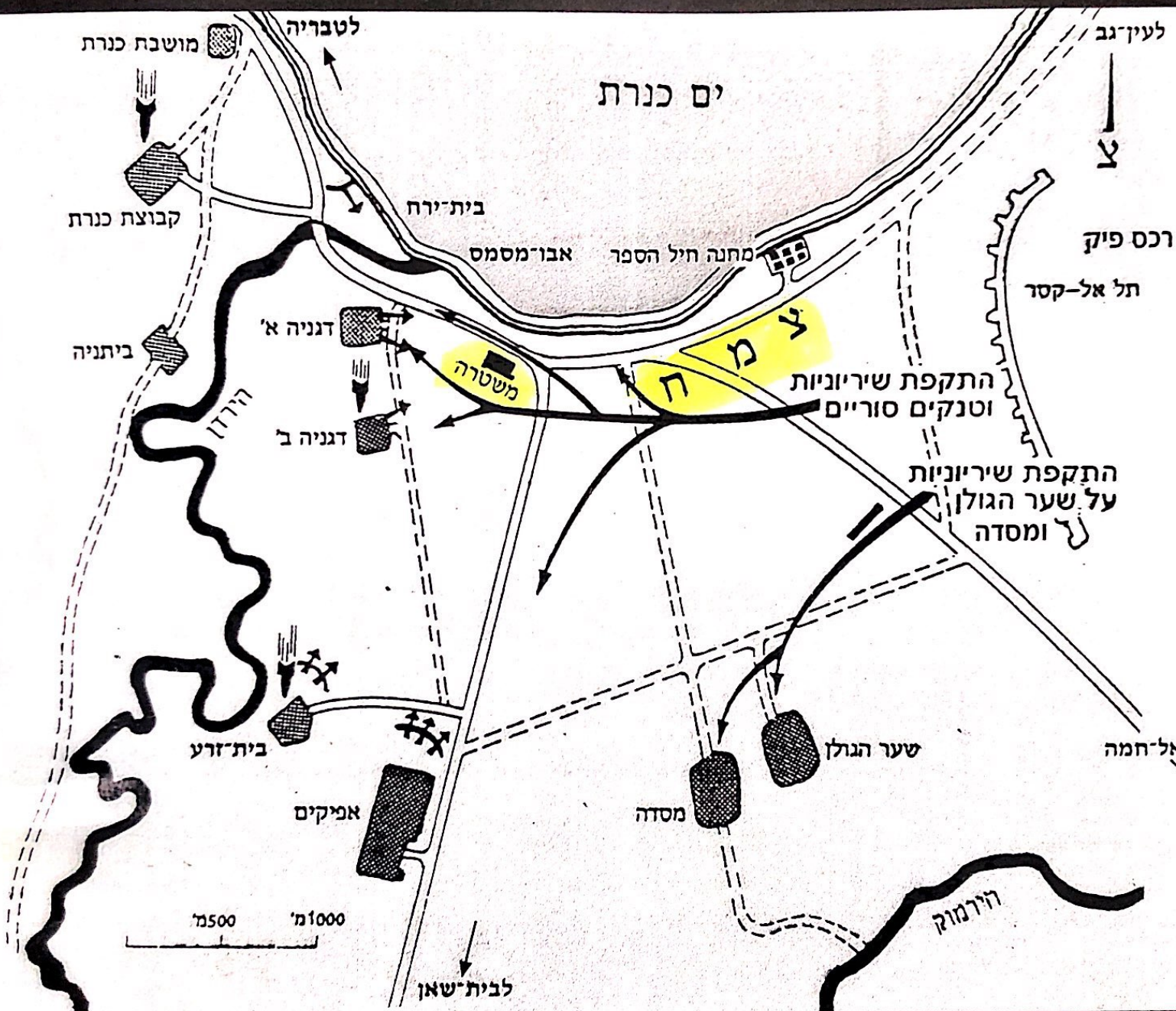
הקרב בו השתתף ונפל דוד ז"ל

מריצת קי המגנה בצמח

כ־0430 החלה הרעשת צמח, שערי-הגולן ומסדה, שגברה והלכה מרגע לרגע. בעת ההיא נפרסו כ־30 שריונים מסוגים שונים (ביניהם סנקים) בקשת רחבה מסביבות המחנה עד לפסטיק, והחלו להתקדם בפיוור לעבר צמח. חילי-הרגלים הסורי לא השתתף הפעם בהתקפת. אלא חנה ממרחק. הרעשה ערערה את בתי החמר, ששימשו מסתור למגינים. החפירות לא היו עמוקות במידה מספקת. שוחות רובאים בלבד, שחסרו כל כיסוי-ראש. אנשים רבים נפגעו. ביניהם מפקדים. השריונים התקדמו תוך כדי הצלפת פגזים לעבר העמדות, אחד התותחים הא.מ., שהוצב כנגד כלי הרכב. נפגע והוצא מן השימוש. הסנקים המתקרבים מדרום איגפו את השכונה שמעבר לתחנת הרכבת. באזה שלנו, שהטיחה אש מאחד הבתים, נטלה את חשקו של חיל-הרגלים הסורי לנוע, כן האיטה מעט את קצב התקדמותו של השריון. אבל, לא לזמן רב. הרעשות שבאו בכיוון ישיר והאיגוף שמדרום אילצו את המגינים לנטוש את עמדותיהם ולהתחיל לצאת מתוך צמח. כשלא ניתן להוציא מתוכה את כל הפצועים. השריונים כיסו באשם את הרחובות והמפלשים שבין הבתים. בתופת אש זו קשתה הנסיגה. האנשים זחלו בין הבתים ובקוצים ומספר הנפגעים נתרבה והלך.

מפת הקרב

תאריך נפילתו של דוד ז"ל

יום האזכרה

- 8-18.4.48 המערכה בטבריה.
- 20.4.48 ערביי-קדיש, השוכנים במרחק 2 ק"מ על הרכס שמצפון למושבה כנרת, פינו את כפרם ועברו לצמח.
- 3 מכוניות-משא ערביות טעונות מצרכים הוחרמו עלידי אנשינו בקרבת עפולה.
- 22.4. מגדל הערבית, על אס־הדרך לגליל-העליון, פונתה מתושביה הערביים; בכפר הוחרמו 12 רובים. ביום ההוא פונה גם הכפר עבודה, השוכן מערבית לבית-זרע. תושבי שני הכפרים עברו לעבר-הירדן.
- 23.4. יחידות "ברק" תקפו בלילה את צמח מצד דרום. הצבא-הבריטי החונה במשטרה התערב בקרב, ואנשינו נסוגו מן הכפר באבידות. עם זאת — החלה תנועת בריחה ערבית, בעיקר של נשים וילדים, לעבר אל-חמה.

התחקיר של "ידיעות אחרונות"

ביום ו' 17/5/1963 נדפסה ב'ידיעות אחרונות' כתבה מאת אלחנן ניצן תחת הכותרת "חקירה מיוחדת". הכותרת הכריזה: "15 שנה לאחר הקרב ההיסטורי טרם נקבע: מי השמיד את הטנק של דגניה, ומי רק מאמין בכך."

הכתבה הביאה את סיפורו של זאב זוטא, כפי שסופר בחוברת "מערכות", וכן את סיפורו של דוד זרחיה, שעליו הוסיף:

"ההתקפה החלה עם שחר. רצנו מיד לקטע החפירה שנשתרע לאורך 500 מטר, מקצה הגדר הדרומי של דגניה ועד למרפאה.

היינו החיילים היחידים במקום. אנשי דגניה הוצבו לגזרות אחרות. במרחק לא רב מאתנו שכבו אנשי החי"מ [=חיל משמר]. כאשר פרץ הטנק את הגדר ונעצר ישבנו המ"מ ואני בקצה הצפוני של קטע החפירה המחלקתי. הוא ראה את הטנק לפני. אני הבחנתי בו רק לאחר שהתקרבתי אליו למרחק של 3-4 מטר. סביב הטנק או בקרבתו לא היו אנשים. אף-על-פי שהטנק עמד כל הזמן ליד החפירה והמטיר אש ממקלעו לכיוון דגניה [...]

[...] כשהגעתי אל הטנק לא עלו ממנו עשן או אש, ואיש לא פגע בו. לא ידעתי מה לעשות, לכן חזרתי אל ראובן פקר המ"מ והסברתי לו את המצב. [...] הפעם כבר לא הייתי לבדי, לקחתי אתי את המקלעו, ואתו 'ברן'. כשחזרתי כבר הפסיק הטנק לירות. גם מנועו נשתתק. נשארתי בחפירה, ממש מתחת לטנק. כפי שכבר ציינתי, לא היו כל אנשים בסביבה, ואיש לא ראה אותנו. אני חוזר ואומר - מתלהט דוד זרחיה - לא זרקו על הטנק שום בקבוקי מולוטוב, לא ירו בסביבת הטנק, פרט לאנשי מחלקתנו."

יומנו של ג'ורא

עם כל חשיבותה בעיינינו מאז מלחמת העצמאות, מתברר שעצירת הטנק לא הותירה את רישמה בידמו האישי של ג'ורא שזאן (ג'ורא, חבר קיבוץ אפיקים), מפקד דגניה א' צאתו יום קרב:

16/5/48 התקפה ראשונה של הסורים על צמח. כבשו את הקרנטין ומחנה חיל הספר. ישיבת ועד הגוש בעניין פינזי כללי.

17/5/48 ישיבה שנייה לפינזי. פיקוד הרשה לפנות רק משקי קו ראשון (גשה, מסדה, שער-הגולן, עין-גב) אשר ילדיהם היו כבר מחוץ למשקים. התקפה שנייה על צמח ללא תוספת כיבוש.

18/5/48 צמח כולה נכבשה בהסתערות שדינים שנמשכה כמה שעות. הישריונים נעמדו מול דגניות. בריחת נסיגה של מגני צמח. חללים דבים. כלילה נכשל ניסיון פלמי"ח לכבוש את צמח. התחיל פינזי בריחה באוטומוביל וברגל ליבנאל תחת הירעשת תותחים על הדרך. פינזי משקים היה דרך מנחמיה. חלק מהמכוניות נעצר עד הערב בכורת בגלל ההרעשה. בשעה 12.30 קיבלתי פקודה לקבל פיקוד על דגניות. הרעשת דגניות.

בערב עזבו מסדה ושער-הגולן את משקיהם.

19/5/48 הרעשת דגניות נמשכה.

עויבת שער-הגולן ומסדה עשתה שמות בנפשות עמק-הירדן.

20/5/48 התקפה גדולה על הדגניות התחילה כ-04.15, נחנקה כ-07.45, נסיגה סופית מצמח לפנות ערב תחת לחץ מפלתי יום ותותחי שדה שהגיעו לפנות ערב.

21/5/48 כניסה לצמח, קבורת חללינו, 45 בדגניה א', קבר אחים.

22/5/48 פעילות תותחים.

בלקט ידיעות מודיעין, הכולל בתוכו האונה לתשדורות האויב מ-20/5/1948, נזכר הטנק בעקיפין:

06.00 טנק אחד חדר לחצר דגניה והוצא משימוש, שלח בקבוקי מולוטוב.

טנק אחד נראה מתקרב, יעבור בתוך החצר או ליד החצר, שלח תגבורת.

06.13 (שידור ערבי שנקלט) ירו התותחים כדי שיהיה לצבא מצב רוח מרומם. הפציעו

בהתמדה כדי לרומם את מצב רוחם של חיילנו. צבאותינו מתקדמים מאוד. האווירון

הפציץ את הטנקים שלנו קשה. השתדלו להורידו. צבאותינו נפגעים קשה מאוד. הודעה

בהולה - הודיעו לכל התחנות שפצצות הטנקים של האויב נופלות מאחורי הטנקים,

חללים רבים נופלים בין צבאותינו. הפצעות הן פגיו מרגמה של-האויב. תן פקודה שיירי

בין העצים והקריה, משם נפגענו קשה על ידי התותחים שלהם. תתקיף את התותחים

בין העצים לימין.

07.00 טנקים התקרבו לדגניה ונסוגו.

07.00 לדגניה א' נכנסו 3 טנקים, 2 הוצאו מכלל שימוש.

07.23 נסיגה של הטנקים מכיוון דגניה.

07.38 בדגניה א' שרפה חזקה.

08.03 (שידור ערבי שנקלט) [...] פצצות התותחים שלכם פוגעות בחיילים שלנו ושורפות

את הטנקים שלנו. ירו בין העצים והנקודה היות שצבא האויב מתרכז שם [...] מכותיד

טובות מאוד, צבאותינו מתקדמים. לכו לפי [...] עד כמח שאתם יכולים לכיזון דגניה א'.

ת.נ.צ.ב.ה.
דוד לכנר
1917-1948

...אלך נצבאר את כולם
את יפה הבגרות והחלואה
כי רעות שבעלות, לעולם
לא תתן את לבך לזכוח.
אדכה מקודמת כיום
את תשובי כנעל לזכוח.

חיים יאיר.

חייל צה"ל על רקע משטרת צמח - המקום שממנו יצאו הסורים להתקפה על דגניה

האנדרטה הישנה בצמח לזכר חללי
מלחמת השחרור בעמק הירדן

אתה היית ילד יותר מנפשך!
אתה היית ילד.
היית פשוט: אדם,
אהבת!

ואפשר שלא ראית את ענן האהבה שהלך לפניך;
אנחנו ראינו אותו!
חבל שלא אמרנו לך זאת קודם.
ואולי אפשר שלא יכולנו לומר.
אנחנו אנשים פשוטים ומקמצים במחמאות.

ע.הילל